

Izhaja vsak pelek.

Uredništvo in
upravljalništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4'—
pololetna . . . „ 2'—
četrtnoletna . . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 10.

V Ljubljani, dne 7. februarja 1913.

Leto VIII.

Vojska in delavstvo.

Noben stan ni tako izpostavljen vplivom vojne nevarnosti kakor delavski stan. To nam kažejo v polni meri dogodki na Balkanu in z njimi v zvezi stoječi diplomatski zapletljivi evropskih držav. Komaj je zagrmel prvi top na Balkanu, že je stresla grozna mrzlica ves veliki kapital. Zivo srebro borznega toplomera — kurzi raznih kreditnih papirjev — so jeli sumljivo padati. Ljudstvo se je jelo bati za novce, vložene v hranilnicah in bankah. Kupčija se je omejila na najmanjše potreščine. Trgovci in podjetniki so bili v nevarnosti konkurzov in velika vrsta jih je tudi podlegla razmeram. Tovarnarji so z ozirom na zahrbtnje balkanskega trga in slabih domačih razmer znižali delo v tovarnah, oziroma iste zaprli. Osebito trpi tekstilna industrija. Delavstvo vseh prizadetih podjetij silno trpi pod temi razmerami. Delavstvo v predilnicah dela po večini tedensko štiri dni, s tem je zaslužek znižan za tretjino. Znano je, da so tudi predilnice po slovenskih krajih deloma za nekaj časa ustavile oziroma znižale delo. Železniska industrija, dasi je znana najtrdnjša, istotako trpi vsled pomanjkanja dela. Stavbenstvo leži vsled kreditnih razmer in visokih denarnih obresti na tleh. Nikjer dela in seveda tudi ne zaslužka. Visoke obresti povzročajo ravno pri stavbinstvu podraženje stanovanj, kar zopet najbolj čuti najemnik — delavec, ki je prisiljen v vsakem slučaju zaslužka plačevati drago ali dražje stanarino. Ker je delo odvisno eno od drugega, nastane vsled ustavljenja ali vsled znižanja ene vrste dela pomanjkanje drugih v zvezi stoječih del, s čemer je pograna cela vrsta podjetij v pomanjkanje dela in delavci ne zaslužijo potrebne vsote.

Vojsko torej najprvo in najobčutnejše čuti delavstvo. Tovarnar, ki ima navadno tudi sredstev, pač lažje utrpi dobiček, kakor pa delavec zaslužek, ob katerem živi. Zato bi morala biti prva dolžnost držav, pametno čuvati državljane pred nevarnostjo vojske, ki jemlje zaslužek in eksistenco tisočim in tisočim pridnim ljudem.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Jugoslovanska Strokovna Zveza je vkljub temu, da se je imela boriti z velikimi težavami, vendar v kratkem času močno napredovala. Njenega pomena ne bomo danes razlagali. Samo na

eno reč, ki se le prevečkrat prezira, hočemo opozoriti. Popolnoma napačna je misel tistih, ki sodijo, da gre pri Jugoslovanski Strokovni Zvezi samo za delavsko reč. Vidimo jih mnogobrojno takih, ki gredo mimo Jugoslovanske Strokovne Zveze lepo mirno k svojemu delu in se ne brigajo za njo, češ, kaj se je meni treba utikati v delavske zadeve. Ta pravi: pri nas ni nobene tovarne; drugi: z delavci opraviti imeti, je samo sitnost; tretji: ne vem, kako bi se lotil itd. Vsi ti so na napačnem potu. Skrb za delavce ni samo skrb za en stan, ampak skrb za nas vse, skrb za narod, skrb za domovino. Soc. demokracija odtuji svoje člane, svoje pristaje veriti in domu. Napoji jih s sovraštvom do krščanstva in duhovstva; iztrga jim pa tudi ljubezen do domovine. V tem oziru je brez vsakega dvoma splošno nevarna. Splošno nevarno je pa tudi tako delavstvo, ki ne pripada nobeni organizaciji. Taki ljudje, kaplja na veji, žive tja v en dan in le predradi duševno pa tudi telesno propadajo. Delavstvo je važen del našega naroda, pa tudi važen del naše Cerkve. Kdor skrbi za to, da si delavci in delavke ohranijo svoje telesno in duševno zdravje, kdor dela za njihov napredek, kdor se bori zato, da se v njih ohrani živa verska misel, tak ne dela samo za en stan, ampak za splošnost, ne samo za korist delavstva, ampak za korist Cerkve, domovine in naroda. Iz tega stališča se mora presojati tudi delovanje v Jugoslovanski Strokovni Zvezi. Samo tisti, ki ga razumejo, so sposobni za važno organizacijsko delo, samo tisti pa tudi lahko rečejo o sebi, da so ob času, ko je delavski stan bil v nevarnosti, storili svojo dolžnost in delavce in delavke dvignili do enakovrednih, neizmerno koristnih članov človeške družbe. Dr. — e —

KDO SE DELA NORCA IZ SVOJIH STANOVSKIH ZADEV.

Liberalni trgovski sodružniki v Ljubljani kažejo, kaj se pravi, norca se delati iz svojih upravičenih stanovskih zahtev in svoje organizacije. Malo je poklicev, ki bi imeli tako ugoden zakon za svoje varstvo, kakor ga imajo trgovski sodružniki. V državnem zboru se je posrečilo — nemalo po zaslugi našega dr. Kreka — spraviti v ta zakon določbe, ki so nekatere zahteve kar končno rešile, za druge pa dale sodružnikom zakonit vpliv, da si jih sami izvedejo. Zakon gospodarje obvezuje, da stopijo z nastavljenici v pogajanja, če zahtevajo organizacijsko pogodbo, zakon ustanavlja za posamezne kraje ofi-

cielne pomočniške zbornice; razen tega še veliko določb za zdravje. Liberalni sodružniki v Ljubljani so pa živ zgled, kako malo pomaga dober zakon neorganizirani in stanovsko nezavedni masi. Ki se je izročila v naročje taki kapitalistični stranki, kot je naša liberalna, kjer ima kapitalist vpliv, uslužbenec pa nima nobenega in ga tudi ne pogreša, ker ga je stranka tako temeljito vzgojila, da ne čuti potrebe, o takih rečeh preveč razmišljati. In ker tega rad ne stori, ni čudno, da na kakšno organizacijsko pogodbo za Ljubljano še misli ne, ki je tukaj krvavo potrebna, že zato, ker je v tem poklicu očitno nadprodukcija. Pomočniški zbor se je sicer konstituiral in tisti struji liberalnih sodružnikov, ki je socialno vsaj nekoliko zavedna, se je posrečilo, da ga je iztrgala iz rok trdim liberalcem. A kakor je sedaj videti, se je bil ta boj menda za pomočniški odbor samo za to: kdo bo tisti, ki ga bo pokopal; ta zbor namreč sploh glasu ne da od sebe, par let sploh volitev ni. Zdaj bi sodružniki radi, da se trgovine preje zapirajo, njih ofiicelni zastop pa spi. In pri taki nezavednosti je vendar čisto naravno, če sodružniški zakon v Ljubljani tako malo velja, da ga izvršuje komur se ljubi. In potem naj bo kriv vsak drugi, samo liberalna stranka ne in pa sodružnik sam ne; mesto odločnega nastopa ali vsaj organizatoričnega dela z jasnimi cilji, vidiš samo ponižno godrnjanje po varnih kotih. Vse te rane so postale tem bolj očitne zdaj, ko je postalo v Ljubljani aktualno vprašanje o večernem zapiranju trgovin. Obenem je to trenutek, ko bi se zanimanje, ki ga je ta stvar med sodružniki zbudila, dalo porabiti v intenzivno delo za organizacijo samo, da bi ne bila tako odvisna od volje in želj liberalne stranke, ki pozna oziroma samo za gospodarje, za nastavljenice pa ne dosti več kot prazne izgovore. To vprašanje kako izpeljati svojo organizacijo, je za sodružnike še stokrat bolj važno, kakor zapiranje, že zato, ker je še veliko zahtev, ki so večjega pomena, kakor ta. Kdor pa pogleda sedanje gibanje liberalnih sodružnikov, vidi, da se te potrebe po organizaciji le malokdo med njimi zaveda, večina pa na to ne misli, ker se ji zdi bolj imenitno, da se briga za tiste plese in veseljačenja, po katerih se ponižnost liberalnega sodružnika dokumentira s tem, da se pri vseh svojih frakarskih počutkih ne čuti vrednega, da bi oblekel frak kakor njegov gospodar, ampak ve, da je zanj bolj prav, če se čuti za človeka, ki tudi zunaj trgovine ni toliko vreden, kot

kapitalist. Liberalno trgovsko društvo za gospodarje in uslužbenice, kjer se šefi zibljejo v prešernih frakih, skromni sodružniki pa dokumentirajo svoj stanovski ponos v skromnih smokinjih. To je ena slika liberalne sodružniške organizacije. Druga pa naj bo ta, če liberalni trgovec v glasilu narodno-napredne stranke trgovske sodružnike podučuje, da so pametni ljudje, in da pameten človek na štrajk ne sme misliti; približno v istem tonu, kakor če bi imel pred sabo lahkovernega otročiča. Potem se pa vprašajmo, kaj naj upa delojemalec, ki se zavzrže kapitalističnim strankam za podajača. — b —

× × ×

Sava. Redno se ima delavstvo priloženost prepričati, da se jeseniški dopisnik »Slovenskega Naroda« norčuje iz delavstva. V neki številki meseca junija lanskega leta je pisal, da delavec pri tovarni zasluži mesečno po 120 K, ter pomiluje delavca, kako more od te mesečne plače še dati gospodu kaplanu 1 etno 20 vinarjev za spovedni listek. Seveda se gre dopisniku v prvi vrsti zoper spoved, a za delavstvo ima pa drug pomen. Kaj si bo kdo izven Jesenic mislil o tukajšnjih razmerah, ako bere v »Narodu«, na Jesenicah se zasluži 120 K mesečno. Naj pojasnimo. Ne omenjamo letošnjega leta, ko se sploh malo zasluži. Ozmimo se nazaj v prejšnja leta. Imamo v rokah plačilne kovertke, ko ni niti mesečnega zaslužka 70 K na njej izkazanega. 80 do 90 K je že dobra. Le pri Martinovih pečeh in kjer imajo akordno delo, to je, plača se, kolikor se naredi, tu delajo ob nedeljah po 18 ur, se zaslužijo res okrog 120 K. Mi svetujemo delavstvu, naj se trdno združi, ter zahteva minimalno mesečno plačo 120 K. Seveda, kak priganjač ali uradnik, ta je že pobožan s precejšnjo vsoto kronic, na te se pa mi ne moremo ozirati, še manj pa dopisnik »Slovenskega Naroda«, četudi je sam med njimi.

Sava. Naš občinski odbor se nam je zameril. Zakaj pa? Zato ker ni noben delavec ud krajnega šolskega sveta. Vsi, razun enega obrtnika so pa Jeseničani. Mi bi tega niti ne omenjali, ker se pa lahko voli v šolski svet vsak davkoplačevalec, bili bi lahko volili kakega posestnika — delavca s Save. Kljub temu hočemo skrbno zasledovati delovanje krajnega šolskega sveta.

Celovec. Na tečaju, ki se je vršil v del. društvu 8. januarja t. l. je govoril društveni konzulent o protialkoholnem gibanju, o nesrečah, ki jih alkohol pov-

nju in veselju, skupnem sovraštvu in prijaznosti.

Ta mednarodna množica ni ona prva socialna demokracija, to je povračanje nazaj v prvotno divjost človeškega rodu, to je izrodek, ki ga še ni obrazila nobena državna in skupna oblast in za katerega si je Cerkve zastoj prizadevala, da bi ga priklenila nase. Ta množica je dandanes isto, kakor nekdanj mohamedanstvo, namreč neizprosna sovražnica krščanstva.

Te besede je zapisal veliki škof Manning. Ko je Herman Ronge prebral te vrstice, je iznova začutil, da je njegovo mnenje o nevarnosti socializma upravičeno. Takoj je prekinil vsako zvezo z »Naprejem« in začel iznova pridno prebirati dela katoliških socialnih pisateljev. Sklenil je sam spisati knjigo, ki bi bila ravno nasprotna oni, ki jo je nameraval izdati njegov prijatelj Koch — Jensen. Ta njegova knjiga naj bi privajala zopet ljudske množice nazaj k Jezusu Nazareškemu, kot rešitelju v grozni nesreči, kot vogelnemu kamnu, na katerem naj bi bila sezidana prihodnja družba. Nazaj k Mesiji!

Sredi tega dela ga nekega dne presenetil Niels Wüj.

»Ako ne pride gora k Mohamedu, pride Mohamed h gori,« mu je rekel, ko je vstopil. »Ali te motim? Si kaj pisal?«

J. Jørgensen:

Nasa ljuba Gospa Danska.

V hišah, kakor jo je naslikal Herman v svojem članku in kjer se je izvršil grozni umor, ker je mož zapustil ženo in otroke ter odšel z drugo po svetu, tam in v vseh še groznejših domovih, kjer je pijanost, pretep in nenravnost na dnevnem redu, tam se rodi leto za letom na tisoče otrok. Od najzgodnejše mladosti otroci ne vidijo in ne poznajo drugega kakor hudobijo in greh. Med družinami stanujejo propale ženske, čudni pari prihajajo in odhajajo, se prepirajo in spet spravijo, ločijo in spet združijo; najhujše pa je ob večerih, kadar dobe delavci svoje plačilo. Edina vez, ki druži te divje množice, je socializem, a cilji tega socializma ne gredo višje kakor nekdanjega rimskega ljudstva: »Kruha in iger«, več plačila in več uživanja. Zaslužek je zabava, to je bil in je ostal program četrtega stanu, pravtako kakor je bil svoječasno to edini klic bogatinov. Vera in in zaupanje v Boga sta ginila leto za letom, nramni propad in duševna propast pa sta bila neizprosni posledici vsega tega. Zgodilo se je prav tako kakor je rekel verni Francoz o svoji domovini: »Vedno pomikanje vsega duševnega po stopnjicah v prepad.«

Med tem premišljevanjem je došel Herman Ronge v svojo sobo, da sam ni vedel kdaj in kako. Prižgal je luč in se spomnil, da ga bodo vsak trenutek pozvali v spodnje prostore, kjer bo sedel k belo pognjeni mizi, da povzije dobro pripravljen obed, a onstran razsvetljenih in gorke sobe živi tisoč zapuščenih žena in otrok, ki vsi gladni zmrzujejo v mrzlih in neprijaznih čumnatah. Zazdelo se mu je, kakor bi slišal grozen preroški glas, da je on tisti bogatin, ki se je vsak dan oblačil v škrlat in tančico, ki je živel vsak dan v obilici in veselju, a Lazar je ležal pred njegovimi vrati in psi so mu lizali rane. Zavrtelo se mu je in zagledal je pred seboj prepad odgovornosti, ki jo ima on in vsak kristjan za vsako dušo, ki umira v globčini zato, ker so se premalo borili zoper propast, ker so premalo skrbeli, da bi prinesli v ona temna stanovanja in srca mir in svetlobo.

Kaj mu pomaga, ako sedi v prazni sobi, v kateri visi samo Razpelo, saj on vendar ni menih, saj ni tisti, ki je vse zapustil in šel za Gospodom, da mu služi . . .

Kaj pomaga, da občuje s sovražniki Kristosovimi, samo da bi našel pot k ljudstvu? On bi moral hoditi sam s križem v roki, a ne morda skupno s krivim prerokom, katerega edini na-

men je zavajati, zapeljavati in pokončavati . . .

In ni mu bilo treba dolgo čakati. Kajti kakor grom bližajoče se sode, so mu donele v dušo besede: »Glej, da se noben teh malih ne pogubi, kajti njih angeli gledajo vedno obličje mojega Očeta v nebesih!«

V.

»Celo sedanje stoletje si je prizadevala država skoro v vseh krščanskih deželah, da bi se ločila od Cerkve. To ločitev je zahtevala kakor kako pravico; država je hotela postati poganska posvetna družba, suniti Cerkve daleč od sebe in duhovnika zapreti v zakristijo. Boj gre h koncu, kajti ločitev je skoro povsod že popolnoma izvršena.

Toda izven Cerkve in izven države se dviguje tretja moč. To je množica, ki ni veliko imela od duhovnega razvoja ene in duševnega razvoja druge. Vse, kar množica ve o državi, je edino to, da jo ta sili k delu in ji nalaga kazni. Vse, kar ve o Cerkvi, je, da uči reči, ki jih ni mogoče umeti, skrivnosti, ki presegaajo razum. Ali naj se potem čudimo, da se ta množica vzdigne proti Cerkvi in državi ter zapiše na svojo zastavo: Upor in nevera!?

Ta množica šteje milijone, in nje vojska, ki tabori v vseh evropskih državah, se navdušuje v skupnem trplje-

zroči in kako bi bilo mogoče temu v okom priti.

Trst. Po kratki, mučni bolezni in v cvetu svoje mladosti je preminula vrla odbornica J. S. Z., skupina Trst, gospica Vekoslava Hauptman. Pokojnica je bila članica J. S. Z. odkar se je ustanovila skupina, vrla družabnica Marijine družbe, za strokovno društvo zelo navdušena. Skupina Trst ji ohrani gotovo blag spomin. R. I. P.!

Ljudska stranka in delavstvo.

Čudno je, da je na reč, ki se nam zdi izredno splošnega pomena, katera se je pokazala ob priliki vevskega štrajka, ostala takorekoč neopazena. Deželni odbor kranjske vojvodine, je dal že parkrat znatne vsote delavcem v podporo. S tem je kranjska dežela po svojih zastopnikih, ki jih je svobodno izvolila, stopila v vevškem delavskem boju jasno in odkrito ne samo z besedo, marveč s pomenljivim dejanjem na delavsko plat. Taki dogodki so redki. Za noben vzgled ne vemo iz kake druge avstrijske dežele. Edini vzrok, ki nam razloži to reč, je ta, da sede v kranjskem deželnem zboru v večini možje Slovenske Ljudske Stranke in sicer stranke, ki ni samo ljudska po imenu, marveč kakor se jasno kaže tudi po dejanju. Z nobeno rečjo bi se ne moglo bolj jasno dokazati, da obsega naša Ljudska stranka res vse stanove in vse sloje v bratski vzajemnosti kakor s temi podporami, ki jih je deželni odbor naklonil vevškemu delavstvu. Taussig, ki je kot voditelj delniške družbe Leykam Josef, lastnice vevške papirnice, izval ta strašni štrajk, ni slutil, kako naša Ljudska stranka trdno drži skupaj, in kako res vsi njeni pristaši z zanimanjem spremljajo boj vevskega delavstva, mu želijo srečnega uspeha in mu tudi po svojih močeh pomagajo. Soc. demokrat bo moral po teh dogodkih svoje obrekovanje in svoje laži, češ da Slovenska Ljudska Stranka delavstva ne pozna in se ne briga zanj, lepo vreči med staro šaro. Dejanja govore.

Dr. —e—.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

VOLITVE V BOLNIŠKE ZAVODE.

Le še nekaj dni nas loči od volitev v bolniške zavode tobačnih tvornic. Boj v bolniške zavode bo po posameznih tobačnih tvornicah hud, ker se že povsod sodrugi pripravljajo na odločilen udarec proti krščanskemu socialnemu tobačnemu delavstvu. Nemški tobačni delavec po svoji znani navadi je več tednov bije na veliki boben in nekatere stvari napihava in izpreminja komarje v slone. Mi bomo samoposebi umevno povsod posegli v boj. Naše skupine in zaupniki in zaupnice so dolžni, da izvedejo sicer težavno, a neobhodno potrebno agitacijsko delo.

Da so volitve v bolniške odbore zelo važne, ni pač potrebno še obširneje razkladati. Saj je bolniški odbor edini forum (mesto), kjer more delavstvo samogovori o svojih razmerah. Pravica delavstva je seveda jako omejena, a ravno zato moramo delati na to, da ta časten posel le taki izvajajo, ki stremijo pošteno za tem, da se, kar je mogoče, tudi doseže. Se li pa more trditi, da socialni demokrati pametno nastopajo? Saj sodrugi sami s svojimi predlogi, ki so taki, da jih ni mogoče izvesti, v mnogih slučajih vsako izboljšanje onemogočijo. Ni se enkrat zgodilo, da so sodrugi glasovali proti predlogom o prenosu ravno za to, ker so jih naši ljudje predlagali. Opozarjamo le na dejstvo, da so v letni seji leta 1912 v ottakrinškem bolniškem odboru sodrugi glasovali proti predlogu naših ljudi, ki so predlagali, da naj bi smelo tobačno delavstvo tudi svoje zavarovati, dasi so se za naš predlog izjavili tvorniški ravnatelj in zdravniki. Preveč bi zašli, če bi se hoteli z vsemi soc. demokrati »junaštvu«² pečati. Kako stališki so zavzeli soc. demokrati o vprašanju glede na razsodišča, se še gotovo vsi spominjate. To, kar smo navedli, pač dokazuje, kam bi prišli, če bi po bolniških zavodih rdečkarija gospodarila. Samo z blestečimi publicami in s hujskarijo se nikamor ne pride. Naši zastopniki se morajo predvsem pečati, da pospešujejo koristi delavstva.

Nam gre za to, da se v bolniških odborih varujejo koristi delavstva. Socialno demokratskih kandidatov in kandidatkinj naj ne voli noben tobačni delavec. Že zdaj pričnite agitirati za volitve v bolniški zavod!

× × ×

Parlament in položaj državnega delavstva. Volilni boj leta 1911 je rodil posledico, da so se posamezne

stranke pričele pečati s stanjem državnega delavstva. Vse stranke so vlaga-le predloge glede na državno delavstvo, katere predloge so nakazali odseku državnih uslužbencev. Že v odseku so se stranke sprijele z vlado. Položaj državnega delavstva je draginja zadnja leta zelo poslabšala, kar je tim slabše, ker država svoje vloge nič drugače ne smatra, kakor jo smatrajo zasebni podjetniki. Posamezne stranke so stavile dalekosežne predloge, ki bi, če bi se izvedli, veliko denarja stali. Vlada, ki ji denarja vedno primanjkuje, je vse storila, da te predloge onemogoči. Četudi se je vlada upirala, sta se pododbor in odsek za državne uslužbence združila in sklenila soglasne sklepe. Predloge odseka državnih uslužbencev je tudi državni zbor soglasno sprejel. Nekaj je tudi vlada odnehala, a izjavila, da vseh sklepov ne more takoj izvesti. Ko se je šlo koncem junija 1912 za posvetovanje o začasnem proračunu, je soc. demokrat Tomšik predlagal, da naj se sklepi poslaniške zbornice glede na državne delavce in uslužbence mesca decembra 1911 v polnem obsegu izvedejo. Vlada je izjavila, da če se ta predlog sklene, izjavi posledice in odgodi državni zbor. Vlada stranke so se te grožnje vstrašile in so glasovale proti Tomšikovemu predlogu. Z odklonitvijo Tomšikovega predloga so bile koristi državnega delavstva zelo oškodovane. Mi moramo zahtevati, da se predlogi delavstvu v korist tudi izvedejo, a zato se mora vsa stvar tudi pametno izpeljati. Soc. demokracija v tej zadevi ni modro postopala in je s svojim trapastim postopanjem le koristim tobačnega delavstva škodila.

Nova društvena postava. Poslaniška zbornica je v svoji seji 28. decembra leta 1912 sprejela novo društveno postavo, za katero se je delavstvo že 40 let borilo. Ker se vlada izpremembam društvene postave ni upirala, se pričakuje, da ji tudi gosposka zbornica pri-trdi in da se nova postava 1. majnika leta 1913 uveljavi. Najvažnejše izpremembe tičejo v prvi vrsti politična društva, ki se dozda radi svojih postavnih določil niso mogla razvijati, ker niso smela sklepati medsebojnih zvez, ker niso smela sprejemati v društvo mladoletnih, žensk in inozemcev. Po novi društveni postavi ostane sicer pojem »politično društvo«, a politična društva zadobe večjo svobodo. Politična društva bodo smela sklepati zveze, pristopati bodo smele v politična društva tudi ženske in se bodo smeli sprejemati člani z 21. letom, dozda so se pa smeli sprejemati le, ki so že 24 let stari. Dosedanji pojem »podružnic«² (krajne skupine) se odpravi. V bodoče bodo obstojala le samostojna društva, ki se bodo pač smela medsebojno vezati. To določilo je osobito važno zato, ker če se bo v bodoče kako osrednje društvo razpustilo, ne bodo tudi razpuščena priklopljena, oziroma včlanjena društva. Po novi društveni postavi se tudi olajšajo naznanila. Pri novih ustanovitvah društev, ki delujejo v več deželah, ne bo potrebno dovoljenje notranjega ministrstva, marveč bo zadostalo dovoljenje dotične deželne oblasti, kjer ima društvo svoj sedež. Političnim društvom ne bo potrebno prijavljati svojih članov, pač pa bo smelo deželno oblastvo zahtevati, da se mu v osmih dneh na zahtevo predloži imenik članov. Vsekakor je nova društvena postava znaten napredek v društvenem in organizacijskem oziru.

Linc. (Iz cigaretnega oddelka.) V fabrikaciji cigaret se je pripetil slučaj, ki pač zasluži, da o njem javnost obvestimo. Nekaj časa smo mislili, da se krivica poravnava, a ker se ni, se v javnost zatekamo. Pred tedni je bil neki strojevodja pozvan k armadi. Dobiti je moral namestnika. Mesto pa, da bi bili premestili k stroju najstarejšega pomožnega delavca (Nebenarbeiter), so pa premestili k stroju brusača kot substituta, ki je celo vrsto let mlajši, kakor tisti, ki je bil na vrsti. Starejši pomožni delavec Haushamer se je čisto pravilno pritožil pri vodji oddelka, pristavu Schollerju. Skliceval se je na to, da bi morali njegove službenih let dodeliti k stroju. Na to upravičeno pritožbo ni znal adjunkt Scholler drugega odgovoriti, kakor da se je postavil na mogočno stališče in je rekel, da ne dopusti, da bi kak delavec kritikal njegovo postopanje in da ga bo zato iz seznama substitutov črtal. Ta grožnja se je najbrže tudi že uresničila, ker se je namesto nekega drugega obolelega strojevodja določil neki drugi delavec kot substitut. Adjunkt Scholler je baje ob tej priliki tudi izjavil, da na službeno dobo sploh ničesar ne da, marveč da se ozira na tiste ljudi, ki njemu ugajajo. Vprašali bi pa le, če veljajo res določila glavnega ravnateljstva samo za delavstvo in ne tudi za uradnistvo? Saj do-

loča delovni red, da se morajo ob nameščanju na boljša mesta pred vsem ozirati na delavčevu službeno dobo. Poleg tega je pa še prejšnji glavni ravnatelj vsem tovarniškim vodstvom ukazal, da se morajo pri nameščanju na boljša mesta strogo ozirati na službeno dobo. Če se na to v posameznih slučajih ne ozira, ne more tako postopanje na delavstvo ugodno vplivati. Če delavec vidi, da se je na odredbe, ki so se njemu v prilog izdale, ne ozirajo, to gotovo ne dvigne čuta za izpolnjevanje dolžnosti. Zdi se, da pridejo naprej le taki delavci, ki svoje tovariše pri predstojnikih ovajajo.

Cilj delavskih bojev.

Boj vevških delavcev je tako značilen in splošno važen, da se ni čuditi, če se vedno in vedno vračamo k njemu. Veliko smo že imeli na Slovenskem delavskih bojov za zboljšanje razmer, precej štrajkov imamo že znamenanih v zgodovini svojega delavskega gibanja, toda tako hudega in od strani podjetnikov tako surovega boja še ne pomnimo. Zato se pa moramo zlasti sedaj vprašati: Kaj mora biti cilj delavskemu boju? Ali niso delavci, ki stoje v boju, dolžni skrbeti, da se takrat, ko se sklene mir, zagotovi za daljšo dobo mirno delo. Vsak boj in tako tudi delavski boj mora imeti za svoj cilj trajen mir in v tem oziru je edina reč, ki more zagotoviti v nekoliko trajnost miru za prihodnost, tarifna pogodba. Kaj pomaga, če se n. pr. po kakem štrajku delavcem zviša za par soldov dnevna plača, če je pa vsak dan vse polno možnosti odprtih, skozi katere zopet lahko prihruje nov boj? Samo če delavci sklenejo z delodajalcem za nekaj let natančno pogodbo, je utemeljeno upanje mirnejših prihodnjih časov. Seveda se ne morejo take pogodbe sklepati za predolgo. Tri do pet let je po naših mislih skrajna doba za tarifne pogodbe. Zlasti začetkom je prav, če se sklene pogodba za krajšo dobo. To ni nevarno, ker izkušnja uči, da tam, kjer delodajalec delavsko organizacijo enkrat prizna in se je pogodil z njo, gre drugič in tretjič pogajanje mnogo lažje.

Dr. —e—.

Delavsko zdravje.

Nočni počitek.

Po težkem delu je za telo nujno potreben počitek, da si mišice in živci pridobijo zopet svežo moč. Zlasti je v to že po naravi določena noč. Nočnega miru pa si ne privoščijo tisti, kdor ima navado zvečer ostajati z doma in pose-dati po krčmah in žganjarnah. Večerne ure potekajo, postane pozno in vendar se je tako težko ločiti od mize, zlasti če je tovaršija navzoča. Nočni počitek se tako prikraja za več ur. Drugo jutro vstanemo zaspan in nespočit, s težko glavo brez pravega veselja do dela. Možgani in živci so vsi utrujeni, manjka ti potrebne pozornosti pri nevarnem delu in kdo bi preštel nezgode v raznih obratih, ki se dogajajo po takih nočeh. Zlasti nevarna je kakor v drugih, tako tudi v tem oziru strast do igre. Igralcem teko ure kot minute. Ves razburjen pride pozno v noč domov in še onih par ur, ki so mu ostale, nima mirnega spanja. Pa ne samo on, marveč cela družina ima v takih nočeh težke, skrbi polne ure.

Skrb za uho.

V delavnicah, kjer je mnogo prahu, se nabira isti pri delavcih tudi v votlini zunanega ušesa. Prah se tam pomeša z ušesno smolo in ta zmes postane s časom trd zamašek, ki ovira zračnim valovom pot do bobničeve inenice, ter povzroča da ljudje slabo slišijo. Zatorej je treba vedno skrbeti za snažnost ušes, in jih izpirati s prekuhano mlačno vodo. Z ostrimi stvarmi dregati in čistiti ušesa, je nevarno, ker je lahko rani in se rana prisadi in ognoji celo uho. Če je uho zelo zamašeno, naj hodi delavec od časa do časa k zdravniku, da mu uho izbrizga.

Varstvo oči.

Močna svetloba škoduje notranji očesni kožici, zlasti mrežnici, v kateri se končuje vidni živec. Tako je na primer potrebno, da nosijo delavci v topilnicah temne naočnike. Prah in dim dražita zunanje očesne dele k vnetju; v nekaterih obratih odletavajo pri delu kovinski ali kamniti koščki v stran in zadenejo lahko tudi oko in ga ranijo. Tam je treba, da delodajalec preskrbi delavcem varnostna očala, ki oko zadostno zavarujejo zoper poškodbe. Ako kaka stvar v oči pade in jo ni mogoče takoj odstraniti, naj se dolgo ne poskuša z odstranitvijo, marveč naj se oko zaveže, da ostane mirno, in gre k

zdravniku. Sicer se lahko napravi na roženici ranica ki se ognoji in človek neredko oslepi. Če je padlo apno v oko, kar se pri zidarjih pogosto dogaja, se ne sme oko z vodo izpirati, marveč poskusi naj se oko osnažiti z bato v olju namočeno, potem pa naj se nemudoma poišče zdravniška pomoč.

Pravnik.

Ali je pogodba, s katero se trgovski sodrugi zavezuje čezurno delo opravljati brezplačno, nemoralna? —

Tožbenemu zahtevku na plačilo zneska po 201 K 71 vin. za opravljeno čezurno delo je obrtno sodišče v celnem obsegu ugodilo. Razlogi: Dogovora tožnika, korespondenta pri toženi tvrdki s tvrdko v namestitnem pismu z dne 29. julija 1910, da ne sme zahtevati za morebitno čezurno delo nobenega plačila, dasiravno je bilo v istem namestitnem pismu pogojeno, da traja delavni čas od 8. ure zjutraj do 7. ure zvečer z dvehurnim opoldanskim odmorom, se ne more smatrati za pravnoveljavnega; kajti po tem dogovoru bi tvrdka lahko zahtevala od svojega uslužbenca, da ji redno dela čez uro, ne da bi ga zato kakorkoli odškodila. Uporabljala bi torej delavsko moč skozi gotov čas, za katerega bi bilo vže vnaprej vsako plačilo izključeno. Dogovora pa, po katerem se za storjeno delo ne more zahtevati nobenega plačila in po katerem bi delodajalcu pristajala pravica zahtevati od delojemalca, da mu opravlja čez dogovorjeni delovni čas službo, se v smislu § 878 občnega državlanskega zakonika ne more smatrati za veljavnega. Tožena tvrdka pa je s tem, da je tožitelju ponujala delo, sama izprevidela, da je tak dogovor nevzdržljiv. Zahteva tožitelja po plačilu za čezurno delo je torej upravičena. Ker je med strankama nesporno, koliko ur čez delovni čas je tožitelj delal in je tudi visokost odškodnine za to delo po toženki pripoznana za primerno, je bilo zahtevi tožitelja v celnem obsegu ugoditi. Zoper to razsodbo se je toženka pritožila. Pritožbo sodišče je prvo sodbo izpremenilo v toliko, da je prisodilo tožitelju samo znesek po 163 K 72 vin., radi presežka pa je tožbo zavrnilo iz teh razlogov: Zoper izpodbijano sodbo je toženka vložila priziv in trdi, da je prva instanca napačno ocenila doprinese dokaze in zagrešila napačno pravno presojo. Toženka zanika, da bi bil dne 29. julija 1910 sklenjeni dogovor nemoralna pogodba in trdi, da tožitelj sploh nikdar ni zahteval nobenega plačila za narejeno čezurno delo, tako, da se je molče odpovedal vsaki nagradi. V pogodbi z dne 29. julija 1910 se je zavezal tožnik delati čez uro, dokler ne bode rešil vseh tisti dan došlih naročil in opravil s tem zvezanih opravil. Za to čezurno delo pa ne dobi nobene nagrade. Te pogodbe, v kolikor zadeva brezplačno čezurno delo, se ne more smatrati brezpogojno za moralno v smislu § 878 o. d. z. Toda po predpisih trgovskega zakona je treba pri razlaganju pogodbe predvsem ugotoviti, kaj sta pogodbenika pri sklepanju pogodbe hotela. Umljivo je, da se je tožitelj v tej pogodbi zavezal opravljati brezplačno čezurno delo pod pogojem, da vsled tega čezurnega dela ne bo dosti več obremenjen. Nasprotno pa nobena okolnost ne govori za to, da se je tožitelj po pogodbi hotel zavezati, da bo brez vsakega plačila opravljal večje, pomembnejše posle. Prizivno sodišče je prišlo do prepričanja, da se sme po zgoraj omenjeni pogodbi od tožitelja zahtevati, da dela vsak teden po eno uro čez delovni čas, ne da bi mogel za to delo zahtevati kako plačilo. Vsled tega tožitelju ni moglo prisoditi zneska, ki odpada na 40 tednov; vsako enourno delo čez delovni čas po 96 vin. znese torej 38 K 40 vin. V tej smeri se je prizivu toženke ugodilo. Glede na ostali znesek pa je sodišče tega naziranja, da se v pogodbi z dne 29. julija 1910 dogovorjena določba ne more uveljaviti, ker se gre za precejšnje število ur čezurnega dela. Drugače bi se moralno priti do zaključka, da bi tožena tvrdka tožitelja lahko prisilila, da ji vsak dan dela po nekaj ur čez delovni čas in sicer brezplačno. To pa gotovo ne odgovarja volji obeh strank ob času sklenjene pogodbe, — vsaj, kar se tiče tožitelja, prav gotovo ne — in ravno tako ne pravemu čutu. Tožitelj odločno trdi, da je vedno zahteval nagrado za čezurno delo. Pa tudi če bi je, kakor tožena tvrdka trdi, ne bil zahteval, tedaj je popolnoma umljivo, da je to samo radi tega opustil, ker se je bal odpovedi službe. Pri tem dejanskem položaju se torej ne more smatrati za dokazano, da se je tožitelj molče odpovedal zahtevi po plačilu za storjeno čezurno delo.

Idrijski delavci, pozor!

Doba, v kateri se nahajamo nas sili, da se poslužujemo sredstev, s katerimi stopamo pred Vas. Lansko zboljšanje plač, odprava žita in drv, jamski gedingi, in naša pasja ponižnost, vse to nam kliče — delavstvo združiti se! Preteklost naj nas uči, ako hočemo doseči kak uspeh, si ga moramo sami — pravimo sami — priboriti. Če bo tako, kakor je bilo do sedaj, nam nič ne koristi tarnanje in lamentiranje čes, da se nas nič ne upošteva in da se ne da čast delu, katera mu pripada. To pa dosežemo le, če nastopimo kot en moč, ne glede na politično mišljenje, tu odpade vse in govori samo delavec-rudar! Zato pa, dragi tovariši, stopamo pred Vas s kandidati za bratovsko skladnost, kateri sostrogno nepristranski sestavljeni, da volimo te moče in tako pokažemo višjim, da je idrijski delavec stanovsko združen in ve, da koristijo strankarski prepričani samo drugim, škodujejo pa le delavstvu. — Torej, pri volitvi oddajmo vsi glasove naslednjim kandidatom!

Antonija čakalnica: Kogej Ivan VIII, Močnik Josip II, Pirc Jakob, Vojska Anton, Brus Jožef, strojevodja; Jereb Ignacij, Karčnik Anton, Kumer Ivan, Pivk Franc II, Podobnik Leopold, Raztresen Karol, Bajc Jodak II, Burnik Jožef III, Jereb Ivan VI, Kavčič Ivan III, Kenda Karol, Kopal Leopold II, Kosmač Franc III, Lampe Ivan I, Lapajne Franc V, Likar Ivan VIII, Mohorič Leopold, Majnik Josip IV, Mikuš Ivan I, Kos Martin, Močnik Lovre, Pečirer Franc, Prelovec Andrej I, Prelovec Franc, Skvarča Ignacij, Sinkovec Franc III, Šulga Franc I, Tratnik Filip, Treven Anton III, Treven Anton IV, Vekš Tomaž, Bratuš Henrik, Polanc Josip III, Rupnik Peter, Rupnik Anton VI.

Severo-vzhodna jama: Ferjančič Anton III, Pirc Franc IV, Zonta Ivan IV, Bončina Franc I, Cacula Josip, Čuk Ivan VIII, Gruden Jakob, Jurjavčič Matevž II, Kavčič Franc VI, Lampe Matija, Lapajne Luka II, Likar Alojzij, Novak Andrej III, Novak Ivan IV, Prelovec Valentin II, Rupnik Anton V, Skvarča Jakob, Tratnik Valentin, Tušar Anton, Vehar Andrej, Poženel Karl, Klemenčič Pavel, Viller Miha, Hladnik Franc VIII, Jordan Ivan, Jurjavčič Ivan VI, Kavčič Jakob, Kristan Jakob.

Zgalski oddelki: Bončar Ivan, Modrijan Matija, Vojska Franc, Medvedič Anton, Logar Anton V, Krivc Ignac, Cibej Ivan, Jereb Valentin I, Hrovat Karol, Vidmar Josip V, Kosmač Matevž I, Božič Franc III, Kopač Jakob.

Stavbni oddelki: Čuk Franc II, Tratnik Ivan IX, Zumer Ivan II, Zupančič Franc, Leskovec Franc, Kokel Jakob, Bončina Matevž, Kogej Ivan IX, Kogej Andrej VIII.

Strokovna zveza delavcev erar. rudnika v Idriji.

Železničar.

Narodni ponos. Ako se spomnim na narodno zavest železničarjev, mi je

vselej nekako mrzlo pri srcu. Največ kriva narodne nezavednosti ali celo sovražstva do rodne zemlje, materne govorice je seveda socijalna demokracija, ki pod krinko mednarodnosti dela s polnim parom, osobito med železničarji za ponemčenje. Nikdar ne morem odobravati onega narodnega prepričanja in navdušenja, ki se navadno kaže v nepotrebnem kričanju in zabavljanju čez druge narode. Slovenski železničarji naj pred vsem doma pri vzgoji svojih otrok pokažejo, da so Slovenci. Otrokom dati priliko, da se naučijo nemščine, je vse hvale vredno; toda otroke vzgojiti v nemškem duhu, tako da se mnogokrat pozneje sramujejo svoje lastne matere, ki nemščine ne razume, to je ostudno početje. Kdo je dal balkanskim narodom ono moč, da so stili turško vladno nad Slovani, kar nihče ni pričakoval. Ljubezen do svetega križa in do domovine. In niti solze ne pretoči srbska, črnogorska ali bulgarska mati, ko ji naznarijo, da je njen sin padel v boju za svobodo domovine. Onim, ki so še omahovali, katere je še slepil blesk nemške gospode, onim, ki so mislili, da bodo Slovani na jugu kmalu izginili in da bodo Nemci v Avstriji vse preplavili, vsem onim pravim: Slovani v Avstriji vstajajo. Zmaga balkanskih Slovanov so tudi prednaznanilke končne zmage avstrijskih Slovanov nad nemško in mažarsko nadvlado. Nič ne de, ako ste iz službenih ozirov med Nemci. Abecednik stane malenkost in sami lahko naučite svoje otroke slovensko čitati in pisati, kjer to v šoli ni mogoče. Imamo, hvala Bogu, veliko primerne in dobrega berila, da se mladina pouči o lepoti slovenske zemlje, o vrlinah in čednosti Slovencev. Matere, učite jih slovensko moliti in prepevati lepe narodne pesmi. Bodite prepričane, otrok, ki se materne govorice ne sramuje, se tudi svoje matere, svojih starišev ne bo sramoval. — R.

Okno v svet.

Proti štrajku. V nemškem državnem zboru se je razpravljalo o postavi, ki naj bi prepovedala odvrati delavce ob štrajku od dela. Državni tajnik se je sicer izjavil proti taki postavi, dejal pa je, da bo treba pri reformi kazenskega zakonika vpoštevati to misel. Tudi pri nas se bavijo s tem vprašanjem. Za delavce bi bila pa na vsak način velika krivica.

Posledice balkanske vojne se tudi v nemški tekstilni obrti jako ostro kažejo. Celotni izvoz v Avstrijo je padel že v novembru lanskega leta skoro za polovico. Da je z izvozom v balkanske države slabši, je umevno.

V zahodnih Krkonoših grozi kmetom - delavcem lakota. Ondotni prebivalci so napolnjeni kmetje, največ delavci v raznih tovarnah za pletenje čipk in podobnih izdelkov. Ker je bila letina izvanredno slaba in so tovarne radi voj-

ske odpustile velik del delavcev, grozi ljudem neizprosna lakota.

Porenska tovarna za železnino in stroje je imela v preteklem letu 1 milijon 214 tisoč mark čistega dobička. Železninsko podjetje v Frankfurtu ob Meini je napravilo celo 769 milijonov mark čistega dobička.

Poneverjenje. V socialno - demokratskem konzumu v Kummaw-u je izpraznil blagajno »pošten sodrug« in si prilastil, kolikor se je dalo konstatirati, 13.000 K.

V Nemčiji je poskočil v preteklem letu izvoz čevlarskih izdelkov za 7 in pol milijona mark in znaša približno 24 milijonov mark. Izvoz je padel lanske leto za pol milijona in znaša približno 12 milijonov mark.

Izdajatelj in odgovorni urednik Miha Moškerc. Tisk Katoliške Tiskarne.

Ste že pokusili kavo s
Francovo perl-ržjo,
znamka :Perlro:?

Ista ugaja tudi brez
zrnate kave.

Tovarne za asbestskiрил „ZENIT“
družba z om. zav. Mor. Žumberk
dobavljajo najboljši in najcenejši

krovski material

Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

**Solidno izdelane
dežnike in
solnčnike**
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

**Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.**
F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izbor vezenin, čipk, rokavio,
nogavio, otroške obleke in perila, pasov,
predpasnikov, žepnih robov, ovrat-
nikov, zavrtno, volne, bombaža, su-
kanca itd.
Predstavljanje in vezenje monogramov in
vsakovrstnih drugih risb.

Cene najnižje.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejša blaga za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Cene najnižje.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

Za rokodelski obrt se je razglasilo (z ukazom trg. min. z dne 12. decembra 1911, drž. zak. št. 226) fotografiranje portretov.

Trgovina, tovarniška podjetja in domača obrtnija po zakonu ne spadajo med obrt v ožjem pomenu. — Kam da se prišteva kak obrt, to se določi po obrtnem listu.

Za trgovinske obrte v ožjem smislu se smatrajo tisti obrti, pri katerih se prijava, oziroma obrtni list glasi na izvrševanje trgovine, pri katerih je torej trgovina edino opravilo, ne da bi bila v tem obsežna tudi pravica obrtnega proizvajalca, da sme trgovati s svojimi izdelki. (Ukaz trg. min. 16. sept. 1883, št. 26.701.) Trgovci (v ožjem pomenu) torej blaga ne izdelujejo, ampak ga samo razpečajo.

Za podjetja s tovarniško vršbo je šteti taka obrtna podjetja, kjer se narejajo ali obdelujejo obrtni prometni predmeti tako, da se to godi v zaprtih delavnicah, in da je v delu navadno več kakor 20 obrtnih pomožnih delavcev, ki imajo službo zunaj svojega stanovanja. Praviloma se izvrševanje vrši s pomočjo strojev, in delo se navadno razdeli med posameznike. Tudi se tovarniška podjetja razločujejo od rokodelskih proizvajalnih obrtov v tem, da podjetnik sicer vodi podjetje, da se pa dela ne udeležuje osebno s svojimi rokami; razločujejo se dalje tudi po višjih davkih, po vključenju firme i. dr. (Min. ukaz z dne 18. jul. 1883., št. 22.037.)

Kot posebnosti tovarniškega obrata v primeri z navadnim obrtnim obratom se razumeva: uporaba obratnega kapitala, podjetnik se omejuje na to, da samo vodi podjetje ali nastavlja upravno osobe za svoje podjetje, blago se izdeluje za zalogo v nasprotju z delom proti naročevanju, uporabljajo se drugačni nego v rokodelstvu običajni stroji in motorji, osobito pa še to, da so pomožni delavci vsled delitve dela različno usposobljeni. (Upr. sod. 10. decembra 1891, št. 6303.)

Tovarniška podjetja in trgovina se smatrajo za svobodne obrte, če se ne pečajo z delom, za katero se zahteva koncesija, n. pr. trgovina s knjigami, izdelovanje razstrelivnih priprav i. dr.

Domača industrija sploh ne spada v obrt; kakšno da mora biti delo, da se more prištevati domači obrtniji, o tem glej razglasni patent člen V, črka e).

Kadar pride do negotovosti, če je smatrati kak obrt za tovarniški, oziroma trgovinski ali ne, odločuje politično deželno oblastvo. Proti nepovoljni razsodbi je dopusten priziv (rekurz) na trgovinsko ministrstvo, ki razsodi potem definitivno. Vendar pa ta razsodba zadnje instance ne velja za vse enake slučaje, in na njo se ne more sklicevati kdo drugi, ampak velja samo za dotični slučaj, v katerem

17. kolarjev;
18. mehanikov, izdelovalcev kirurško - medicinskih aparatov, optikov;
19. urarjev;
20. izdelovalcev klavirjev, harmonijev in sličnih glasbenih instrumentov, izdelovalcev orgel, pihalnih instrumentov, instrumentov za na lok, s strunami in za tolčenje, izdelovalcev harmonik;
21. košarjev;
22. bednarjev (sodarjev);
23. mizarjev;
24. strugarjev, izdelovalcev kipcev iz morske pene, piparjev;
25. glavničarjev (izdelovalcev pahljač), koščeninarjev;
26. kiparjev (obrtinskih kiparjev, ki delajo iz lesa in kamna);
27. strojarjev, barvarjev usnja;
28. torbarjev, jermenarjev, bičarjev, sedlarjev in takih, ki delajo konjsko opravo;
29. ščetarjev, čopičarjev;
30. vrvarjev;
31. pozamentirarjev, delavcev vrvic in trakov, delavcev zlate in srebrne žice, likalcev zlatnine in srebrnine, zlatoprelcev in srebro-prelcev;
32. zlatovezcev, srebrovezcev in biserovezcev;
33. barvarjev;
34. tapetarjev, izdelovalcev posteljnine;
35. krojačev;
36. čevljarjev;
37. rokavičarjev, bandažistov;
38. solnčnikarjev in dežnikarjev;
39. krznarjev, kaparjev, barvarjev kožuhovine;
40. klobučarjev;
41. modistov;
42. izdelovalcev umetnih cvetlic, peresarjev;
43. brivcev, frizerjev, lasničarjev;
44. knjigovozov, tokarjev, izdelovalcev usnjatega galanterijskega blaga, izdelovalcev kartonažnega blaga;
45. pekov (izvzemši peko črnega kruha, ki jo izvršujejo mlinarji po dosedanjih navedi v deželi kakor postranski obrt s pomočjo domačinov ali posebnega pomožnega osobja);
46. slaščičarjev, kolačnikov in mandoletarjev, izdelovalcev kandit;
47. medarjev, voščencinarjev;
48. mesarjev, prekajalcev mesa;

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

prporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Krili 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 6 zavojev
lekarinar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarinar je svojih osem
otrok zrešil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: le-
karinar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109.
Zdravje! Josefstädterstrasse šte. 25, Radetzkyplatz šte. 4.
V Gradcu: Sackstrasse šte. 4.
Priloge: Zlati čaj za otroke, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih tvrdk
Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Putniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in
varnosti potovati naj se obrnejo
na **Simona Kmetetka**
v Ljubljani Kolodvorske ulice 28.
Kotizacija potovanja dajo se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobranec itd.

Največji optični zavod.

Prvi specializirani za
očala in
očalnice,
narejene
strogo
natan-
čno po
naročili
in zdravni-
ških pred-
pisih. —
Nadalje
priporo-
čam svo-
jo veliko
izbiro
strokov-
njško pravilno izdelanih toploterov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. Vsa popravila izvršujem v svoji lastni
po najnovejšem sistemu z električnim obratom urejeni delav-
nici in je ogled iste mojimi cenami odjemalcem vsak čas dovoljen.
Bogata zaloga najboljših ur, zlatine in srebrnine. Zahtevajte cenik.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, krepijo in slast do
jedi pospešujejo sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti oginjanju otrok in proti po-
tenju nog, skatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oči in trde
kože, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, skatlica 60 v.
Tinktura za želodec, o vajalno in želodec krepi
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstno pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepijo sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v

New-York

francoska prek-

morska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkarte) za francosko linijo iz
Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni

In brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetijske posojilnice“

ED. ŠMARDA

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov

Avguſt Dreſe, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
štedilna ognjišča
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih ce-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

prporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in
šivalnih strojev

— za rodbino in obrt. —

Za hranilne vloge jamči deželna Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA
registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta šte. 6

pritliče v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4.50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gofov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po
pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtno zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šilbar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči deželna Kranjska.

49. konjskih mesarjev, prekajalcev konjskega mesa;
50. milarjev;
51. tlakarjev, kolikor se razteza obrtovanje na tlakovanje javnih
cest z naravnimi kamni;
52. krovčev, ki krijejo z opeko in s krilmi;
53. pleskarjev (barvarjev), lakirarjev, slikarjev izvesov in na-
pisov, obrtniških slikarjev za industrijske izdelke, pozlatarjev in
olepševalcev, izbnih slikarjev;
54. štukaturarjev.

Trgovinski minister lahko sporazumno z ministrom za notra-
nje stvari, zaslišavši trgovinske in obrtne zbornice, združne zveze,
kjer obstoje, in prizadete zadrage, ukazoma uvrsti tudi druge obrte,
glede katerih so dani pogoji drugega odstavka, med rokodelske, ako
je s strokovno - zadržnimi napravami in strokovnimi učnimi za-
vodi zajamčeno, da se bodo ti obrti kot rokodelski ohranili in razvi-
jali, če tega uvrščenja med rokodelske obrte brez škode ni moči odlo-
žiti do zakonodajne odloke. Enako se morejo izvršiti izpremembe
v razdelitvi po skupinah. Na Dunaju je z obrti, navedenimi pod točko
53., 3. odstavka, glede dokaza usposobljenosti ravnat tako, kakor
da bi bili naštetih v posebnih točkah. Sicer se pa ne more na predlog
pristojne strokovne zadrage ukazoma predpisati, da velja glede
vseh ali posameznih v točki 53., 3. odstavka naštetih obrtov v oko-
lišu zadrage, ki je predlog stavila, ali pa v gotovih delih tega oko-
liša, kakor da bi bili glede dokaza usposobljenosti ti obrti naštetih v
posebnih točkah.

Trgovinski obrti in podjetja s tovarniško vršbo se ne uvrščajo
med rokodelske obrte. Domača industrija se uredi s posebnimi
zakoni.

Če se dvomi, je-li smatrati kakšno obrtno podjetje za tovarniški
obrt, oziroma za trgovinski obrt, tedaj odloči politično deželno obla-
stvo, zaslišavši trgovinsko in obrtno zbornico in dotične zadrage,
ob prizivu pa trgovinski minister.

Tisti obrti, pri katerih je iz javnih ozirov potrebno, da jih sme
vršiti samo tisti, ki prejme posebno dovoljenje, štejejo se za konce-
sijonirane obrte (§§ 15. in 24.).

Vsi obrti, ki se ne proglašajo za rokodelske ali koncesijonirane,
so svobodni obrti.

Svobodni obrti so taki, s katerimi se peča lahko vsakdo, ne da
bi mu bilo treba od obrtnega oblastva posebnega dovoljenja ali da
bi moral dokazati usposobljenost za ta obrt. Zahteva se samo, da
dotičnik prijavi pri pristojnem oblastvu pričetek obrta. Samo ob
sebi umevno pa je, da mora imeti vse tiste zakonite lastnosti, katere

zahteva zakon za vsak obrt brez izjeme, n. pr. biti mora polnoleten,
biti zdravega razuma itd. (Glej §§ 2. in 5. o. r.)

Kateri obrti so dopušteni ali koncesijonirani, pove že beseda
sama, namreč tisti, za katerih nastop in izvrševanje je treba od obrt-
nega oblastva posebne koncesije (dopustitve). Naštetih so v § 15. o. r.
Toda določitev dopuščenih obrtov ni stalna in trajna; kajti po § 24.
o. r. se morejo iz ozirov na javnost (zdravstvene razmere, npravnost
i. dr.) v to vrsto privzeti tudi obrti, za katere doslej ni bilo treba
koncesije. Zgodi se lahko tudi nasprotno, da se namreč nekateri
obrti izločijo iz vrste dopuščenih obrtov; za nje se potem ne zahteva
več koncesija.

Za rokodelske obrte je smatrati take, za katerih izvrševanje je
potrebno več ali manj ročnosti in izurjenosti. Ta ročnost in izurje-
nost se da doseči le tako, da se je kdo več časa učil dotičnega obrta
in se na ta način izobrazil v njem. Kadar si je dotičnik pridobil po-
trebno mero izurjenosti in ročnosti, more dotični rokodelski obrt
sam izvrševati; dokazati pa mora pred nastopom svojo sposobnost.
(Glej § 14. o. r.)

Rokodelski obrti preje niso bili v zakonu določeni, ampak je
imelo trgovinsko ministrstvo pravico odrediti, katere obrte je sma-
trati za rokodelske. Vsled izpremembe obrtnega reda iz leta 1907. pa
so se rokodelski obrti imenovali privzeli v zakon sam. Poleg obrtov,
ki so naštetih v zakonu kot rokodelski, pa sme trgovinski minister
pod gotovimi pogoji proglasiti še druge obrte kot rokodelske.

Ako pride v poštev vprašanje, ali se more kak obrt, ki se v
kakšnem okraju imenuje drugače kakor zgoraj našeti, kateri se pa
v bistvu sklada, če ne popolnoma, pa vsaj večinoma s katerim gori
našetim rokodelskim obrtom, smatrati za rokodelski obrt ali ne,
tedaj to odloči obrtno oblastvo. (Min. ukaz, 27. okt. 1884, št. 33.668.)

Obrt izdelovanja klobas je bistven del mesarskega
obrti; zato morajo prosilci za ta obrt pred pričetkom dokazati, da
so za to sposobni. (Min. ukaz, 30. jun. 1884, št. 14.604.)

Peka kruha, ki ga je stranka sama pripravila, pomenja iz-
vrševanje rokodelskega pekarskega obrta. (Upr. sod. 1. aprila 1911,
št. 3082.)

Ako se prijavi »po obrtno izvrševani obrat engros-konfekcije
oblek za gospode in dečke, ki se bo izvrševal potem domače indu-
strije, pri čemer bo izključeno krojaštvo za naročnike in krojaštvo
po meri,« tedaj se tak obrt ne more nastopiti kot svobodni obrt, am-
pak se smatra za rokodelski obrt. (Upr. sod. 30. novembra 1910,
št. 12.458.)